

Калашлінська Марина

кандидат політичних наук

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0000-0001-5825-3631>

Невизначеність як фактор поведінки: когнітивні механізми прийняття політичних рішень

Анотація. У статті розглядається феномен невизначеності як важливий поведінковий чинник, що суттєво впливає на процес ухвалення політичних рішень у сучасних умовах системної турбулентності. Проаналізовано теоретичні підходи до класифікації типів невизначеності (когнітивної, інформаційної, емоційної) та зазначено їхній вплив на інституційні та індивідуальні стратегії політичного реагування. Особливу увагу приділено механізмам ухвалення політичних рішень таким, як евристичні скорочення, фреймінг та емоційні подразники, що визначають характер політичної дії в умовах обмеженого часу та недостатньої інформації. Доведено, що поведінкові обмеження і зростаюча складність середовища призводять до делегітимізації традиційного стратегічного планування, водночас стимулюючи розвиток гнучких та ситуативних форм управління. Стаття пропонує аналітичну основу для подальшого дослідження ухвалення політичних рішень крізь призму поведінкової раціональності та стратегічної невизначеності.

Ключові слова: когнітивні упередження; невизначеність; поведінковий підхід; прийняття рішень; політична психологія.

Актуальність теми. Зростаюча турбулентність міжнародно-політичної системи, інформаційне перевантаження, гібридні загрози та суперечливі сигнали з боку ключових гравців є новою реальністю, у якій формуються та ухвалюються сучасні політичні рішення. За таких умов класичні раціоналістські моделі політики дедалі більше втрачають аналітичну адекватність, оскільки не враховують такі важливі когнітивні елементи політичної поведінки, як евристичні скорочення, когнітивні упередження, особливості фреймування та емоційні подразники. Це відбувається на тлі падіння довіри до національних та міжнародних політичних інституцій, що створює додаткову напругу як всередині суспільств, так і між державами. Традиційні альянси стають більш фрагментованими та втрачають стабільність, поступаючись місцем ситуативним, короткостроковим союзам, які не завжди базуються на спільних цінностях, а радше на тимчасовій доцільності. Внаслідок цього стратегічне планування дедалі частіше замінюється кризовим управлінням, де пріоритет віддається негайним рішенням, спрямованим на виживання в умовах постійної невизначеності, замість довгострокових програм розвитку. Зазначені фактори зумовлюють потребу в осмисленні. У такому мінливому середовищі особливого значення набуває вивчення не лише формальних, а й поведінкових та психологічних механізмів політичного процесу. На відміну від традиційного раціоналістичного підходу, який розглядає політичних акторів як послідовно раціональних агентів, поведінковий підхід акцентує увагу на впливі ментальних фільтрів, когнітивних скорочень та емоційних реакцій, які визначають політичну поведінку в умовах обмеженого часу, високої складності та інформаційної невизначеності. Саме ці психологічні чинники дедалі частіше визначають логіку політичного процесу: вони впливають на те, як сприймаються й оцінюються загрози, як формуються коаліції, а також як обираються сценарії реагування в динамічному середовищі, де можливості для об'єктивного аналізу суттєво обмежені.

Це дослідження набуває особливої актуальності в українському контексті, де політична невизначеність посилюється екзистенційними викликами повномасштабної війни, глибокими соціальними трансформаціями та тривалим перехідним періодом. Дефіцит ресурсів, виснаження суспільства та постійна загроза безпеці формують складне середовище, в якому прийняття рішень часто відбувається під тиском страху, втоми та когнітивного перевантаження. У таких умовах політична поведінка стає особливо вразливою до маніпулятивних стратегій, емоційних реакцій та систематичних помилок у судженнях.

З огляду на це, комплексне вивчення когнітивних механізмів ухвалення рішень в умовах невизначеності є не лише науково обґрунтованим, а й суспільно необхідним. Таке дослідження дозволяє не лише краще зрозуміти природу політичних процесів у кризових обставинах, а й створити підґрунтя

для розробки інструментів, здатних посилити інституційну стійкість, підвищити ефективність політичної комунікації та зміцнити демократичну суб'єктність в умовах глибоких змін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми політичного ухвалення рішень в умовах невизначеності активно досліджуються у міждисциплінарному полі, що охоплює політологію, політичну психологію, поведінкову економіку, нейрокогнітивістику та когнітивну соціологію. Класичними дослідженнями є вивчення поведінкових моделей, які враховують обмежену раціональність та систематичні когнітивні викривлення Д. Канемана та А. Тверські [1–2], а також вплив евристик, фреймінгу, емоційних тригерів і соціальних упереджень на стратегічне мислення та процеси прийняття рішень в умовах стресу, ризику чи дефіциту інформації Дж. Мерсер, Р. Джервіс, Е. М. Хафнер-Бертон, С. Хаггард, Д. Г. Віктор [3–5]. У науковій літературі активно розширюється розуміння когнітивних механізмів, які лежать в основі прийняття політичних рішень в умовах невизначеності, а також того, як невизначеність впливає на поведінку еліт та інституцій. Дослідження А. Мінца та К. Вейна [6], які аналізують когнітивні реакції на стратегічну непередбачуваність, доводить, що в умовах кризи переважають імпульсивні або адаптивні реакції, де емоції відіграють не меншу роль, ніж формальні розрахунки.

Особливо актуальності набувають роботи, що інтегрують когнітивні механізми у вивчення процесів безпеки, конфліктів та зовнішньої політики. Йдеться, зокрема, про дослідження когнітивного дисонансу та його впливу на формування політичних переконань Дж. Г. Штайна [7]. Також дослідження Дж. Реншона доводять, що фактори емоційної напруги та прагнення зберегти статус значно впливають на ескалацію міжнародних конфліктів [8], а на думку Б. Ратбуна, Дж. Керцера, Дж. Райфлера, П. Горена, Т. Скотто [9] особисті цінності й афективні реакції формують зовнішньополітичні установки громадян та еліт. Такі дослідники, як Р. Блейкер, Д. Кемпбелл, Е. Хатчінсон та Х. Ніколсон [10] дедалі більше зосереджують увагу на візуальних аспектах формування політичних рішень, зокрема досліджується, як візуальні образи активують спрощені реакції та емоційні схеми, що впливають на легітимацію певних політичних дій.

Таким чином, у сучасному міждисциплінарному полі досліджень формується уявлення про політичне мислення як про глибоко емоційно-когнітивний процес, що потребує переосмислення традиційних моделей раціональності та стратегічного аналізу. Це відкриває перспективи для розробки нових аналітичних меж, які враховують реальні психологічні обмеження політичних акторів і дозволяють точніше прогнозувати їхню поведінку в умовах невизначеності.

Дослідження українських вчених зосереджуються на активному вивченні процесів прийняття рішень у системі міжнародних відносин в умовах невизначеності. Зокрема, С. Федонюк [11] досліджує вплив концепції VUCA (волатильність, невизначеність, складність, неоднозначність) на сферу сучасних міжнародних відносин. Він аналізує, як ці компоненти впливають на глобальні політичні та безпекові процеси, особливо в умовах постхолодновоєнного світу, де зросли нестабільність і непередбачуваність. Федонюк С. зазначає, що традиційні підходи до аналізу міжнародних відносин стають менш ефективними через ускладнення глобальних процесів, спричинених взаємозалежністю держав, швидким розвитком технологій і зростанням нових загроз. Автор також звертає особливу увагу на вплив новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, які посилюють дію чинників VUCA та ускладнюють міжнародну взаємодію.

Звертають увагу вітчизняні дослідники і на вплив невизначеності на електоральну поведінку, формування суспільної думки та ставлення до реформ. Наприклад, у дослідженнях О. Стуліки та А. Бабкіної [12] розглядаються психологічні механізми адаптації до умов невизначеності, вплив травматичного досвіду на політичні преференції та роль інформаційної невизначеності в умовах гібридної війни. Дослідження Д. Косенко [13] висвітлює, як системне спотворення комунікації та політичне відчуження посилюють невизначеність у суспільстві. Козирев М. також займався вивченням психологічних механізмів адаптації до умов невизначеності [14]. Шаповалова А. П. [15] та її колеги досліджують психологію політичної комунікації, зосереджуючись на тому, як психологічні принципи впливають на політичні повідомлення та їх сприйняття.

Узагальнюючи огляд останніх досліджень, можна стверджувати, що сучасна наукова література дедалі глибше відображає усвідомлення важливості когнітивного виміру політичної поведінки в умовах невизначеності. У роботах з політичної психології, міжнародних відносин і поведінкових наук акцентується увага на вивченні того, як індивідуальні особливості сприйняття, емоційні реакції та когнітивні упередження впливають на стратегічне мислення, формування коаліцій і процеси прийняття рішень у кризових контекстах. Такий підхід дозволяє не лише пояснювати відхилення від нормативної раціональності, але й пропонує практичні засоби підвищення стійкості політичних інститутів, розробки адаптивних стратегій управління та прогнозування поведінки акторів у динамічному середовищі. Це створює підґрунтя для подальших досліджень, спрямованих на інтеграцію когнітивних моделей у політичний аналіз та розробку ефективних механізмів реагування на виклики глобальної нестабільності.

Метою статті є аналіз та систематизація когнітивних механізмів, що впливають на ухвалення політичних рішень в умовах невизначеності, з урахуванням типових когнітивних упереджень, які спотворюють процес стратегічного мислення. Стаття також має на меті окреслити практичну значущість поведінкових підходів для формування ефективної політичної комунікації, підвищення інституційної стійкості та ухвалення зважених рішень у ситуаціях недостатності інформації.

Викладення основного матеріалу. Політична невизначеність є не лише характеристикою зовнішнього середовища, а й внутрішнім когнітивним станом, який визначає способи обробки інформації, оцінки ризиків та ухвалення рішень. Якщо класичні уявлення про політичний процес передбачали щонайменше часткову передбачуваність поведінки акторів та стабільність інституційного середовища, то сьогодні домінує логіка ситуативності, фрагментарності та високої емоційної залученості.

На макрорівні ця невизначеність обумовлена структурною нестабільністю світового порядку, яка демонструється у фрагментації глобальних альянсів, делегітимізації міжнародних інституцій, зростанні частоти гібридних конфліктів та посиленні нелінійності міжнародної взаємодії. На мікрорівні вона трансформується у когнітивний тиск, зумовлений браком часу, надлишком або нестачею інформації, суперечливими сигналами та інформаційними війнами.

Як наслідок, політичні рішення дедалі частіше формуються не в умовах аналітичної повноти, а в межах обмеженої раціональності (bounded rationality) [16, с. 17–19], де ключову роль відіграють евристичні, фрейми, емоційні реакції та соціальні схеми. У таких умовах невизначеність перестає бути тимчасовою вадою системи і стає постійною змінною, яка визначає конфігурації взаємодії між акторами.

У відповідь на стрес, інформаційне перевантаження і складність політичні актори як індивідуальні, так і колективні, звертаються до евристичних скорочень, які дозволяють знизити когнітивне навантаження ціною точності. У реальному політичному процесі це проявляється, зокрема, через переоцінку ворожих намірів опонентів (hostile attribution bias), ефект підтвердження (confirmation bias), коли нова інформація підбирається під вже існуючі переконання, залежність від перших вражень (anchoring), а також упередження ретроспективної предикції (hindsight bias), при якому рішення оцінюється як передбачуване лише після його реалізації [17, с. 49–52].

Ці когнітивні механізми не є просто помилками, вони виконують адаптивну функцію, дозволяючи діяти в умовах невизначеності, коли немає змоги врахувати всі варіанти. Політики часто ухвалюють рішення не «всупереч» раціональності, а відповідно до суб'єктивної раціональності, яка формується на основі спрощених моделей світу [3; 4; 7].

У критичних ситуаціях, таких як війна, криза, внутрішні заворушення, саме емоційні подразники часто стають вирішальними факторами політичної дії. Рішучість, страх, обурення або патріотичний підйом можуть швидко мобілізувати суспільну думку або, навпаки, блокувати складні раціональні дебати.

На рівні лідерів це проявляється у тенденції діяти імпульсивно або відкладати рішення через когнітивний параліч (decision paralysis) [18, с. 5–8], спричинений високою ставкою та невизначеними наслідками. У демократичних системах це підсилюється тиском суспільства та медіа: очікується швидка реакція, тоді як розміркованість може інтерпретуватися як слабкість.

У такому контексті емоції не лише супроводжують політичну дію, а й структурують політичну реальність. Вони впливають на те, як фреймуються події, які аргументи вважаються релевантними, і які актори отримують суб'єктність у політичному дискурсі [9–10].

У політиці рішення дуже часто приймаються не ізольовано, а в умовах групової взаємодії. Йдеться про представницькі органи влади, експертні кола чи про громадську думку. Саме тому надзвичайно важливо враховувати соціальні та міжгрупові упередження, які впливають на сприйняття інформації, ідентифікацію «своїх» і «чужих» та довіру до джерел.

Найважливішими чинниками у цьому контексті можуть бути: 1) ефект групового мислення (groupthink), що знижує критичність у колективних рішеннях; 2) інгрупове упередження (ingroup bias), що веде до переоцінки компетентності своїх союзників; 3) ефект «ворожого ЗМІ» (hostile media effect), коли навіть нейтральна інформація сприймається як упереджена, якщо вона не відповідає груповому наративу [17, с. 49–52].

Ці упередження загострюються в умовах конфлікту, де символічні межі сприйняття реальності визначають не лише дії, а й межі легітимного дискурсу. Вони також сприяють поляризації, що унеможливорює компроміси та веде до наростання радикалізму.

Окремої уваги заслуговують когнітивні упередження, пов'язані з часом, тобто ті, що впливають на інтерпретацію минулого досвіду та уявлення про майбутнє. Саме вони часто визначають, наскільки політики схильні до ризику або, навпаки, до обережності.

Такими ключовими механізмами є: 1) ефект доступності (availability heuristic): люди переоцінюють події, які емоційно виразні та легко пригадуються; 2) ефект консерватизму: відмова оновлювати

уявлення навіть після появи нової інформації; 3) ефект планування (planning fallacy): схильність недооцінювати ризики та складність виконання політичних проєктів [17, с. 49–52].

Ці викривлення формують спрощене, часто ідеологізоване уявлення про минуле, яке використовується для обґрунтування поточних рішень [8]. Одночасно вони заважають формуванню реалістичних сценаріїв майбутнього, що вкрай небезпечно в умовах стратегічної нестабільності.

Сукупність когнітивних чинників, які активуються в умовах невизначеності, формує не лише індивідуальні реакції політичних акторів, а й впливає на інституційні спроможності до стратегічного мислення [19, с. 1332]. У ситуації, коли традиційні моделі передбачення втрачають ефективність через багатоваріантність сценаріїв і відсутність стабільних сигналів із середовища, стає все складніше підтримувати довгострокові плани та жорсткі межі стратегій. Такі умови сприяють делегітимізації класичного стратегічного планування як заснованого на припущенні про стабільність трендів і наявності раціонального актора з повною інформацією.

У результаті спостерігається трансформація моделей політичного управління, зростає частка ситуативних рішень в умовах нестачі часу. Це також знижує довіру до технократичних інструментів, спрямованих на прогнозування, і посилює значення інтуїтивного, досвідного знання або емоційно привабливих наративів, що особливо помітно в кризовій зовнішній політиці та виборчих кампаніях. Крім індивідуального рівня, когнітивні спотворення посилюються у процесі міжособистісної та групової взаємодії [9].

Емпіричні дослідження поведінкової науки надають численні підтвердження впливу когнітивних упереджень на прийняття рішень урядами, виявляючи, що політичні лідери та державні службовці піддаються тим самим евристикам та упередженням, які вони намагаються ідентифікувати в інших. Зокрема, у рапорті Behavioural Government від Behavioural Insights Team зазначається, що ефекти фреймінгу (framing effects) можуть суттєво впливати на вибір політики. Наприклад, дослідження, проведене серед 194 політиків з Бельгії, Канади та Ізраїлю, показало, що, коли інформація про потенційні смерті від гіпотетичної хвороби була подана в термінах втрат (скільки людей загине), 80 % політиків обирали ризикований варіант дій. Проте, коли та сама інформація була фреймована в термінах збережених життів (скільки людей буде врятовано), лише 42 % обирали ризикований варіант [20, с. 8]. Це наочно демонструє вплив уникнення втрат (loss aversion) на прийняття політичних рішень. Крім того, інше дослідження виявило, що політики у Данії були значно менш схильні правильно оцінювати ефективність державних чи приватних шкіл, якщо відповідь суперечила їхнім ідеологічним уподобанням, що свідчить про виражене упередження підтвердження (confirmation bias) [20, с. 29].

Оптимістичне упередження (optimism bias) також є поширеною проблемою. Дослідження серед 579 кліматичних чиновників у США виявило, що досвідченіші посадовці були найбільш самовпевненими у своїх знаннях та здібностях, і ця самовпевненість корелювала з більшою схильністю до ризикованих політичних рішень, таких як протидія базовим заходам зі зниження ризиків. Цей надмірний оптимізм часто призводить до нереалістичних планів та ігнорування ризиків. Звіт підкреслює, що, наприклад, у Великій Британії Управління національного аудиту постійно критикує «ендемичний надмірний оптимізм», який характеризує рішення щодо урядових проєктів, особливо у великих інфраструктурних проєктах, де витрати були в середньому на 28 % вищі за очікувані, причому точність прогнозів не покращується протягом 88 років [20, с. 49].

У групових обговореннях, які є центральними для формування політики, спостерігається групове підкріплення (group reinforcement). Це призводить до того, що члени групи самоцензурують свої думки і підкоряються думці більшості, що може послаблювати якість рішень. Наприклад, розслідування Чілкота щодо застосування військової сили Великої Британії в Іраку неодноразово виявило, що пропозиції щодо політики не піддавалися достатній критиці в процесі їх формування [20, с. 9]. Крім того, ілюзія схожості (illusion of similarity) змушує політиків переоцінювати, наскільки інші поділяють їхні погляди або наскільки громадськість зрозуміє та сприйме нову політику. Приклад із закриттям вугільних шахт у Великій Британії в 1992 році демонструє, як уряд не передбачив гострої негативної суспільної реакції, оскільки припускав, що громадськість поділяє їхнє розуміння ситуації та прийняла б закриття шахт [20, с. 33].

Наведені приклади підкреслюють, як когнітивні упередження, посилені умовами невизначеності та групової динаміки, можуть суттєво спотворити процес прийняття політичних рішень, підкреслюючи необхідність розробки стратегій для їх мінімізації. Попри ризики, що несе когнітивна обмеженість, стратегічна невизначеність має важливу функцію – стимулює переосмислення структур влади та каналів впливу. У багатьох випадках саме розрив із раціонально-лінійним мисленням дозволяє мобілізувати нові формати взаємодії (гнучкі альянси, політичні інновації, деліберативні формати). Отже, поведінкові особливості рішень в умовах невизначеності є не лише проявом обмеженості, а й адаптивної реакції на середовище, що радикально змінюється.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Невизначеність більше не є тимчасовим винятком із нормального стану міжнародної політики, а стає постійною характеристикою сучасного

стратегічного середовища. За таких умов когнітивні механізми, які активуються під впливом обмеженої раціональності, відіграють критичну роль у формуванні політичних рішень. Евристичні скорочення, фреймінг, когнітивні упередження та емоційні тригери не лише визначають поведінку окремих акторів, але й впливають на інституційні стратегії управління та безпеки.

Поведінковий підхід дозволяє системно пояснити, чому політичні рішення часто відхиляються від нормативної раціональності, а також як саме це відхилення можна передбачити й частково компенсувати. Ухвалення рішень в умовах невизначеності набуває риси адаптивного процесу, де інтуїція, попередній досвід, емоційні реакції та існуючі когнітивні шаблони формують основу для дій у ситуації нестачі часу, даних або консенсусу.

У політиці особливого значення набуває переосмислення підходів до стратегічного планування. Необхідно враховувати не лише структурні обмеження, а й внутрішню когнітивну динаміку прийняття рішень. Подальші дослідження в цьому напрямі мають сприяти розробці інструментів політичної аналітики, які краще враховуватимуть психологічні чинники, що сприятимуть підвищенню ефективності прийняття рішень у складному, нестабільному світі.

Подальші дослідження доцільно зосередити на емпіричному вивченні поведінкових реакцій політичних акторів у конкретних контекстах кризової невизначеності, зокрема під час ухвалення зовнішньополітичних, безпекових і економічних рішень. Особливо перспективним є аналіз впливу когнітивних викривлень на процеси прийняття рішень у багаторівневих системах управління, де взаємодіють індивідуальні, інституційні та міждержавні рівні.

Особливого значення набуває вивчення когнітивних механізмів у цифровому середовищі, де інформаційне перевантаження, алгоритмічна селекція та фрагментація підсилюють когнітивні упередження й впливають на динаміку політичної поведінки. Крім того, перспективним напрямом є вивчення національних та культурних відмінностей у сприйнятті невизначеності й відповідних поведінкових патернів. Це дозволить поглибити міждисциплінарну інтеграцію політичної психології, поведінкових наук і міжнародних студій.

References:

1. Kahneman, D. (2011), *Thinking, Fast and Slow*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 512 p.
2. Tversky, A. and Kahneman, D. (1974), «Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases», *Science*, No. 185 (4157), pp. 1124–1131, doi: 10.1126/science.185.4157.1124.
3. Mercer, J. (2013), «Emotion and Strategy in the Korean War», *International Organization*, No. 67 (2), pp. 221–252, [Online], available at: <http://www.jstor.org/stable/43283301>
4. Jervis, R. (2017), *How Statesmen Think: The Psychology of International Politics*, Princeton University Press, doi: 10.2307/j.ctvc775k1.
5. Hafner-Burton, E.M., Haggard, S. & Victor, D.G. (2017), «The Behavioral Revolution and International Relations», *International Organization* 71, Supplement 2017, pp. 1–31, [Online], available at: <https://ehb.ucsd.edu/pdfs/br.pdf>
6. Mintz, A. & Wayne, C. (2016), *The Polythink Syndrome: U.S. Foreign Policy Decisions on 9/11, Afghanistan, Iraq, Iran, Syria, and ISIS*, Stanford University Press, [Online], available at: <https://searchworks.stanford.edu/view/11548049>
7. Stein, J.G. (2017), «The Micro-Foundations of International Relations Theory: Psychology and Behavioral Economics», *International Organization*, No. 71 (S1), pp. 249–263, doi: 10.1017/S0020818316000436.
8. Renshon, J. (2017), *Fighting for Status: Hierarchy and Conflict in World Politics*, Princeton University Press, doi: 10.2307/j.ctt1q1xsw9.
9. Rathbun, B.C., Kertzer, J.D., Reifler, J., Goren, P. & Scotto, T.J. (2016), «Taking foreign policy personally: Personal values and foreign policy attitudes», *International Studies Quarterly*, No. 60(1), pp. 124–137, [Online], available at: https://jkertzer.sites.fas.harvard.edu/Research_files/Schwartz_ISQ.pdf
10. Roland, B., Campbell, D., Hutchison, E. & Nicholson, X. (2013), «The Visual Dehumanisation of Refugees», *Australian Journal of Political Science*, No. 48 (4), doi: 10.1080/10361146.2013.840769.
11. Fedonyuk, S. (2024), «Mizhnarodni vidnosyny v umovakh svitu VUCA: vyklyky ta adaptatsiya», *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsiyi ta rehionalni studiyi*, No. 3 (20), pp. 45–58, doi: 10.29038/2524-2679-2024-03-45-58.
12. Stulika, O. & Babkina, A. (2021), «Psykhologichni mekhanizmy osobystisnoho reahuvannya v sytuatsiyi nevyznachenosti», *Molodyi vcheny*, No. 3 (91), pp. 193–198, doi: 10.32839/2304-5809/2021-3-91-42.
13. Kosenko, D.V. (2013), «Kontseptsiya politychnoy vlady v teoriiy komunikatyvnoyi diyi Yurhena Habermasa», PhD Thesis of dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv.
14. Kozыrev, M.P. (2018), *Politychna psykhologhiia, navchalnyi posibnyk*, LvDUVS, Lviv, 648p., [Online], available at: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/434/1/Козырев%20політична%20психологія.pdf>
15. Shapovalova, A.M. (2024), «Psykhologhiia politychnoi komunikatsii», *Naukovi Perspektyvy*, No. 9 (51), pp. 1329–1338, doi: 10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1329-1338.
16. Simon, H.A. (1997), *Models of Bounded Rationality: Empirically Grounded Economic Reason Vol. 3*, MIT Press Cambridge, MA, [Online], available at: <https://mitpress.mit.edu/9780262519434/models-of-bounded-rationality-volume-3/>

17. Grimmelikhuijsen, S., Jilke, S., Olsen, A.L. & Tummers, L. (2017), «Behavioral Public Administration: Combining Insights from Public Administration and Psychology», *Public Administration Review*, No. 77 (1), pp. 45–56, doi: 10.1111/puar.12609.
 18. James, O., Moynihan, D., Olsen, A.L. & Van Ryzin, G. (2020), *Behavioral Public Performance: How People Make Sense of Government Metrics*, Cambridge University Press, doi: 10.1017/9781108761338.
 19. Shapovalova, A.M.(2024), «Transformatsiia mizhnarodno-politychnoho poriadku v umovakh systemnoi kryzy: nestabilnist yak stratehichniy resurs», *Naukovi Perspektyvy*, No. 9 (51), pp. 1329–1338, doi: 10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1329-1338.
 20. Hallsworth, M., Egan, M., Rutter, J. & McCrae, J. (2018), *Behavioural Government: Using Behavioural Science to Improve How Governments Make Decisions*, The Behavioural Insights Team, Institute for Government.
-

Kalashlinska M.

Uncertainty as a Behavioral Factor: Cognitive Mechanisms of Political Decision-Making

Abstract. This article examines the phenomenon of uncertainty as a crucial behavioral factor that significantly influences the process of political decision-making in the context of systemic turbulence. Theoretical approaches to classifying types of uncertainty, cognitive, informational, and emotional, are analyzed, highlighting their impact on both institutional and individual strategies of political response. Particular attention is paid to the mechanisms of decision-making such as heuristic shortcuts, framing, and emotional triggers, which shape political action under conditions of limited time and information. It is argued that behavioral constraints and the increasing complexity of the environment lead to the delegitimization of traditional strategic planning, while simultaneously encouraging the development of flexible and situational forms of governance. The article offers an analytical framework for further research on political decision-making through the lens of behavioral rationality and strategic uncertainty.

Keywords: cognitive biases; uncertainty; behavioral approach; decision-making; political psychology.

Стаття надійшла до редакції 09.06.2025.